

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תש"ע

פרשת נשא

א. בלי יקר .
פרק ה' פסוק ב'

פרוע הוא" (שמות לב, כה), ואמרו רז"ל (במדבר רבה ז, ד) שנצטרעו, כמו שכתוב במצרע: "ראשו יהיה פרוע" (ויקרא יג, מה). ועל עון זה נחרב בית ראשון ושני, כי אף על פי שלא עבדו עבודה זרה בבית שני, מכל מקום היה בהם חטא שנאת חנם ולשון הרע השקול כעבודה זרה, כמו שלמדנו רז"ל מן "אשר אמרו ללשוננו נגביר שפתינו אמנו מי אדון לנו" (תהלים יב, ה), שהמספר לשון הרע חשוב ככופר בעקר (ילקוט שמעוני תהלים תרנו). וטעם שלוח המצרע חוץ לשלש מחנות, לרחק שמץ עבודה זרה משלשתן. ואם בעון לשון הרע, צריך להיות בדרך מושבו, כשם שהבדיל בין איש לחברו, ואם לא יהיה מרחק מכל שלש מחנות לא יהיה בדרך מושבו. "וכל זב", כי זיבה שלו הוא אות על שהוא פרוץ בעריות, ועל כן הוא בא לידי זיבה. ושלוחו חוץ למחנה שכינה הקדושה, וחוץ למחנה לוי, שיש בהם גם כן קדושה, וכל מקום קדושה אינו סובל דבר ערוה, לאפוקי מחנה ישראל שאין בה כל כך קדושה. "וכל טמא לנפש", כי זה מורה גם כן על רוח עושים אשר בקרבנו, ושאינו מקפיד להטמא בנפש אדם על ידי שפיכות דמים הנוגע בצלם אלהים כפיכול, על כן ראוי שיתרחק ממחנה שכינה, כי הוא פוגם כבוד השכינה.

[כ] וישלחו מן המחנה כל צרוע וגו'. אחר שסדר כל שלש מחנות איש על דגלו, על כן הזכיר מיד סדר קדשת שלש מחנות אלו, כי הצרוע משלח מן שלשתן, והזב חוץ לשנים, וטמא לנפש חוץ למחנה שכינה. וסדר שלוח זה מסכים לדברי המדרש האומר: "וישלחו מן המחנה כל צרוע", זה עבודה זרה וכו'; "וכל זב", זה גלוי עריות, כי הוא בא משכבת זרע; "וכל טמא לנפש", זה שפיכות דמים וכו' (נשא ז, א). ודרש כל פסוק זה על הגליות. וקשה, גליות מאן דקר שמייה? וכי דעת בעל מדרש זה להוציא פסוק זה מפשוטו לגמרי? ונראה, שדעת בעל המדרש לתרץ סמיכת פרשה זו לכאן, כי בראש חדש ניסן נאמרה, דאם לא כן, למה באו הטמאים אל משה בארבעה עשר בניסן ואמרו: "אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע" וגו' (במדבר טו, ז)? ואם כן, למה הקבעה פרשה זו לכאן? אלא ודאי, אחר שסדר המשפן על מכונו והשרה שכינתו יתברך בתוכם, בא להזהירם שלא יסבבו סלוק השכינה על ידי שלשה ראשי עברות אלו המספכים החרפן. על כן צוה לשלח מן המחנה "כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש", כי שלשה אלו סימנים מבהקים על אשר בקרבם, או שמץ מינות של עבודה זרה נורקה בו, כי על זה בא הצרעת, כמו שכתוב בעגל: "וירא משה את העם כי

1. מה הקושי האפשרי בפסוק המצריק או מאפשר את פירושו?
2. פרשנו מוצא סדר הירארכי בנאמרה, התוכל להסבירו?
3. איך המדרש קושר פסוק זה "על האלויות"?
4. המדרש ופרשנים אחריו נותנים לפסוקינו פירוש אפילוגי, מה מביאם לכך?
5. התוכל להרחיב ולהסביר את פירושו?

* * *

ב. מדרש רבה .

פרק ה' פסוק י' :

שיינתנו כמנהגם. (שם.ס.ה) 'בִּרְכָה ה' מִצִּיּוֹן - מלמד שהקדוש ברוך הוא מברכם ממקום שהוא מברך את ישראל. יומנן שהברכות יוצאות מצייון? שְׁנֵאמַר: (שם.קל.ג.) 'כִּטְל תִּרְמֹן שִׁירָד עַל הַרְרֵי צִיּוֹן כִּי שָׁם צִנָּה ה' אֶת הַבְּרָכָה, וְאָמַר: 'בִּרְכָה ה' מִצִּיּוֹן וְגו'.' (שם.קמ.ט) 'וְרָאָה בְּטוֹב יְרוּשָׁלַם כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ, שִׁינְכוּ לְרֵאוֹת בְּטוֹב יְרוּשָׁלַם לְעֵתִיד לְבוֹא. (שם.ס.ו.) 'וְרָאָה בְּנֵי לְבָנֶיהָ שְׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל' - וְכִי בִשְׂבִיל שִׁירָאָה הֵגַר בְּנֵי לְבָנֵיהָ יָבוֹא שְׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל? אֵלָּא בְּגַר צֶדֶק הַקְּתוּב מְדַבֵּר, שְׂוֹכָה שְׂמֵשִׂיא בְּתוֹ לַפְּהֵן, וְזוֹכָה וְעוֹמְדִים מִבְּנֵיהָ, שֶׁהֵם בְּנֵי בְּנֵי, כְּתוּבִים, שְׂמֵכְרֵכֵן אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֹמְרִים: (כמה.ו. כד.ט) 'בִּרְכָה ה' וְגו' יָרָא ה' וְגו' וְשָׂא ה' פְּנָיו אֵלֶיךָ וְשָׁם לָךְ שְׁלוֹם. לָכֵן נֶאמַר: 'שְׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל'. כִּשְׁם שְׂמֵצִינוּ בְּרַחֲב הַזְּוֹנָה עַל שְׂהַכְנִיסָה אֶת הַמְּרַנְלִים לְבֵיתָהּ וּמִלְּסָהּ אוֹתָם הַעֲלָה עֲלֶיהָ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּאֵלוֹ עֲמֹ עֲשֵׂתָהּ וְנָתַן לָהּ שְׂכָרָה. וְכֵן הוּא אוֹמַר: (היה.ג.ד.) 'וְתִקַּח הָאִשָּׁה אֶת שְׂנֵי הָאֲנָשִׁים, וְתִצְפְּנָם אִין כְּתִיב כָּאֵן אֵלָּא (שם.ס.ט) 'וְתִצְפְּנוּ'. וְמָה שְׂכָר נִטְלָה? שְׂנֵאָשָׁא מִבְּנֵיהָ לְכַהֲנָה וְלָדוּ בְּנֵי שְׁהִי עוֹמְרִים וּמְשֻׁשִׁים עַל גְּבִי הַמְּזוּבָח וְהִי נִכְנָסִין לְמִקְדָּשׁ וּמְבָרְכִין אֶת יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁם הַמְּפָרֵשׁ. וְיֵאלוּ הֵן: בְּרוּךְ בּוֹ גְּרִיָּה וְשָׂרָה בִּן מַחְסֵיהָ וְרַמְיָה בִּן חִלְקִיָּה וְנַחֲמָאֵל בִּן שְׁלֵם. הָרִי לְמַדְנֵי שְׂאִין הַקְּתוּב מְדַבֵּר אֵלָּא בְּגַרֵי הַצֶּדֶק. לָכֵן נֶאמַר: 'וְרָאָה בְּנֵי לְבָנֶיהָ שְׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל'. וְכֵן רְמֹ מִשָּׁה בְּתוֹרָה כֵן, שְׂאֲחַר פְּרֻשַׁת גּוֹל הַגֵּר כְּתִיב: 'וְאִישׁ אֶת קִדְשׁוֹ לוֹ יִהְיֶה, לוֹמַר שְׂגַר שְׂמַחְצִיר לְשֵׁם שְׂמִים וּזְכָה שִׁיּוּצְאִים מִבְּנֵי בְּנֵי שִׁיּוּצְאִים שְׂהֵם. וְכֵן הוּא אוֹמַר: (דברים.י.ח) 'וְאֵהָב גַּר לְתַת לוֹ לְחֵם וְשִׂמְחָה' - יַעֲקֹבִים הֵגַר וְכֵן אֵלֶיָּעֹזֵר אָמַר לוֹ: הָרִי כָּד שְׂבַחוּ שְׁל גַר - 'וְאֵהָב גַּר לְתַת לוֹ לְחֵם וְשִׂמְחָה'!! אָמַר לוֹ: וְכִי קָלָה הִיא בְּעִיּוּנָהּ. דְּבַר שְׂנַתְחַבֵּט עֲלֵיהָ אוֹתוֹ וְנָן - (בבא.מ.ט) 'וְנָתַן לִי לְחֵם לְאֶכַל וּבְגַד לְלַבֵּשׁ, וְכָא זֶה וְהוֹשִׁיעָה לוֹ בְּקִנְיָהּ לוֹ וְכֵן אֵלֶיָּעֹזֵר ר' יְהוֹשֻׁעַ, הַתַּחֲוִיל מִנְחָמוֹ בְּדָבָרִים - 'לְחֵם, זוֹ תוֹרָה, שְׂנֵאמַר: (משלי.ט.ה) 'לְכוּ לְחַמֵּנוּ בְּלִחְמֵי, וְשִׂמְחָה, זוֹ טְלִית. וְכָא אָדָם לְתוֹרָה, זְכָה לְמַצּוֹת. וְלֹא עוֹד אֵלָּא שְׂמֵשִׂאִין בְּנֵי תִּיהֵם לְכַהֲנָה, וְהִי בְּנֵי בְּנֵיהֶם מְקַרְבִּים עוֹלוֹת עַל גְּבִי הַמְּזוּבָח - 'לְחֵם, זֶה לְחֵם הַפְּנִים, וְשִׂמְחָה, אֵלוֹ בְּנֵי כַהֲנָה גְּדוּלָה. הָרִי בְּמִקְדָּשׁ. בְּבָבִילִים מִנְּיָן? 'לְחֵם, זוֹ חֵלָה, וְשִׂמְחָה, זוֹ רַאשִׁית הַגֵּן. לָכֵן נֶאמַר: 'וְאִישׁ אֶת קִדְשׁוֹ לוֹ יִהְיֶה בְּפִרְשַׁת הַגֵּר.

ט. דְּבַר אֲחֵר: וְאִישׁ אֶת קִדְשׁוֹ לוֹ יִהְיֶה - הֵקְדָּא הוּא דְּכְתִיב: (תהלים.קמ.א) 'אֲשֶׁרִי כָל יִרְאָה ה' הַחֲלִיף בְּדָרְכָיו. אֵינוֹ אוֹמַר: אֲשֶׁר - שְׂדָאֵל, אֲשֶׁרִי כְּתוּבִים, אֲשֶׁרִי לְוָם, אֵלָּא 'אֲשֶׁרִי כָל יִרְאָה ה' - אֵלוֹ הַגֵּרִים, שְׂהֵם יִרְאָה ה', שְׂהֵם בְּ'אֲשֶׁרִי'. כִּשְׁם שְׂנֵאמַר בְּיִשְׂרָאֵל: (דברים.לג.ט) 'אֲשֶׁרִיךָ יִשְׂרָאֵל' קָדַם נֶאמַר בְּהֵם: 'אֲשֶׁרִי כָל יִרְאָה ה'. וְכַאֲתִיב גַּר אָמַר 'אֲשֶׁרִי' - בְּגַר, שְׂהוּא גַר צֶדֶק, לֹא בְּכּוֹתִיּוֹם הַלְלוֹ, שְׂכְּתוּב בְּהֵם: (מיי.ז.לג) 'אֶת ה' הָיוּ יִרְאִים וְאֶת אֱלֹהֵיהֶם הָיוּ עֹבְדִים, אֵלָּא בְּגַר שְׂהוּא יִרְאָה מִן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְהוֹלֵךְ בְּדָרְכָיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. הֵקְדָּא הוּא דְּכְתִיב: 'הַחֲלִיף בְּדָרְכָיו'. (תהלים.ס.ט) 'יִצַּע כַּפִּיךָ כִּי תֵאכַל, זֶה הַגֵּר, שְׂאִין לוֹ זְכוֹת אָבוֹת. וְכִי שְׂלֹא יֵאמַר: אִי לִי, שְׂאִין לִי זְכוֹת אָבוֹת, כִּל מְעֻשִׂים טוֹבִים שְׂאֵסְגַל אִין לִי שְׂכָר אֵלָּא בְּעוֹלָם הַזֶּה! לָכֵן הַקְּתוּב מְבַשֵּׁר לְגֵרִים, שְׂבְּנִיכּוֹת עֲצוּמוֹ יֵאכַל בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. הֵקְדָּא הוּא דְּכְתִיב: 'יִצַּע כַּפִּיךָ כִּי תֵאכַל, אֵלוֹ מְעֻשִׂים טוֹבִים שְׂיַעַע בְּעוֹלָם הַזֶּה, כְּמָה דְּחִימָא: (איוב.ג.ח) 'וְשֵׁם יִנְחוּ יוֹעִי כַח, וְאוֹמַר: (קלה.ט.י) 'כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכַתֵּךְ עֲשֵׂה כִּי אִין מְעֻשָׂה וְגו' בְּשֵׂאוֹל אֲשֶׁר אֶתָּה הַלֵּךְ שְׂמָה'. וְמָה שְׂכָרוֹ - (תהלים.ס.ט) 'אֲשֶׁרִיךָ וְטוֹב לָךְ'; 'אֲשֶׁרִיךָ' בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְטוֹב לָךְ' לְעוֹלָם הַבָּא. (שם.ס.ט) 'אֲשֶׁרִיךָ כִּנְפוֹ פְּרִיָּה' - אֵף עַל פִּי שְׂאֲשֵׁתוֹ וְתַנְיָרָה עֲמֹ וְאִיָּה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָרִי הִיא כְּבִנוֹת יִשְׂרָאֵל. הֵקְדָּא הוּא דְּכְתִיב: 'כִּנְפוֹן פְּרִיָּה', אֵלוֹ יִשְׂרָאֵל, שְׂנֵאמַר: (שם.פ.ט) 'כִּנְפוֹן מִצְרַיִם תִּסְיַע', פְּרִיָּה, שְׂהִיא טוֹעֲנַת פְּרוֹת, וְלֹא כִּנְפוֹן בּוֹקֵק, שְׂהִיא זוֹכָה לְבָנִים. (שם.קמ.ט) 'בִּירְכָתִי בֵיתְךָ' - בְּזִמְן שְׂהִיא נוֹהֲגַת בְּעֲצֻמָּה דְּתַת יְהוּדִית, שְׂהִיא צְנוּעָה, זוֹכָה שִׁיּוּצְאִין מִנְּהָ בְּנֵים בְּעֲלֵי מְקַרָּא, בְּעֲלֵי מְשֻׁנָּה, בְּעֲלֵי מְעֻשִׂים טוֹבִים. הֵקְדָּא הוּא דְּכְתִיב: (שם.ס.ט) 'בְּנִיךָ כְּשִׂתְלֵי וְיִתִּים' - מָה הַנִּית הַזֶּה; וְיִתִּים לְאֶכִּילָה, וְיִתִּים לִבְשׁ וְיִתִּים לְשִׁמּוֹ, וְשִׁמּוֹ דְּוֹלַק קָדָה מִכָּל הַשְּׂמֵימִים. וְיֵאִין עֲלֵיוֹ נִשְׁרִין לֹא בִּימוֹת הַחַמָּה וְלֹא בִּימוֹת הַנְּשֻׁמִים, כִּדְּבָרִים בְּנֵי הַגֵּרִים: מָהֶם בְּעֲלֵי מְקַרָּא, מָהֶם בְּעֲלֵי מְשֻׁנָּה, מָהֶם בְּעֲלֵי מִשָּׂא וּמִסָּן, מָהֶם חֲקִמִים, מָהֶם נְבוֹנִים, וּמָהֶם יוֹדְעֵי דְּבַר בְּעִתּוֹ, וְשֶׁלְּהֵם יוֹרַע קָדָם לְעוֹלָם. (שם.ס.ט) 'סְבִיב לְשִׁלְחָנְךָ, שְׂלְּבָנֶיךָ יַעֲמֵד וְכוּתָרְךָ, שְׂמֵשִׁלְחָנְךָ וְכוּתָרְךָ לְמַעֲלוֹת גְּדוּלוֹת. (שם.ס.ד) 'הֵנָּה כִּי כֵן יִבְרַךְ גְּבַר יִרְאָה ה', שְׂכָן מְצִיעֵ בְּאֶבְרָהָם וְשָׂרָה, שְׂהִיו גֵּרִים, וְהִנֵּה אֲבָרְהָם יִרְאָה ה', הוּא וְתַבְּרָךְ בְּעִנְיָן הַזֶּה, וְכֵן יִתְבָּרְכוּ כָּל הַגֵּרִים

1. קרא שוב את הפסוק, מה הקושי האפשרי בו?
2. כל הקטע הארוך המדרש צוסק בשבחי הצריט, איך זה מתקשר לפסוקנו?
3. פרשנו מדגיש כי כל השבת הזו הוא רק לצרי צדק ממש, בצצט ממה וממה הוא חוש?
4. יא כל המאוויט לצר הוא לצראים צובדי המקדש, למה ומה הרציון בכך?
5. מה בדיוק קרה אם רחב ואיך זה שייך לצאן?
6. מה היתה טענתו של צקיפס הצר ומה בדיוק היה מצנהו של ר' אליעזר?
7. לצומתו מה היתה תשובת ר' יהושע?
8. מה ההבדל ביניהם?

* * *

טו) והביא האיש את אשתו וגו'. עד סוף כל הענין. יש להעיר בענין. א' מה היא פונתו במאמר מנחת זכרון מזכרת עון, למה הצריך לזכרון, ומה גם שהמעשה אינו רחוק להצריך זכרון, גם למה יתיחס למנחת שעורים שהיא מזכרת עון והלא רואה אני שהוא קרבן מנחה חדשה לישראל ממחלת הפסח. עוד צריך לדעת הפונה במעשה זה של מים קדושים, מה פעשיהם של מים, ולמה נקראו קדושים, ורז"ל אמרו (סוטה ט"ו: ספרי) שנתפון לומר שקדשו בכלי שהוא הכיור, גם לזה יש להשכיל למה יצו ה' על דבר זה, גם מה הוא פעלת הספר להשקותה בו, בשלמא מה שעשה משה בעגל שהשקה את ישראל הוא על דרך תיסרוף ועתה (ירמיה ב) גם למה מן המקדש, גם דקדק שיהיה מהמזמן במקדש (סוטה שם) ולא יחפר, נפלאים ממני הדברים, גם אומרו ונתן אל המים ואמרו ז"ל (שם) שצריך שיהיה העפר צף על פני המים, ורבנן סוברים שאם הקדים העפר למים פסול, מה מעכב דבר זה, ורואני שלא הזכיר הכתוב במצוה זו חקה לסתם פי שואל לאמר לא תשאל, גם אומרו מי המרים לא ירעתי למה

יקרא להם מרים, ורז"ל בספרי אמרו מרים נהפכים המים להיות מרים, דבר אחר על שם סופן ממרין את הגוף, ובגמרא (שם כ.) אמר אבוקה דשמואל צריך שיתן דבר מר לתוף המים מאי טעמא דכתיב המרים שמרים כבר עד כאן. והדברים תמוהים למה סתם ה' הדברים במצוה זו, נוסף על תמיהת הדבר בכללותו:

ואפ"ש לפרש הענין על פי מה שקדם לנו מדיעה בפנימיות התורה, הלא השמעתיו בפרשת בראשית (ב) בפסוק ויכלו השמים וגו' ויכל אלהים וגו' כי כל נברא והווה תכסף ותכל תאנתו להדבק אל האלהים חיים ברוך הוא, והרגש תאבון זה ישנו גם בכלתי נועץ כל אחד כפי שעור הרוחניות אשר הטביע בו הבורא כפי מה שצריך לקיומו ולתת שבח לבוראו כאמרו (משלי טז) כל פעל ה' למענהו. עוד מצינו לרז"ל שאמרו (כ"ד פ"ה) טעם שנקראו מים בוכים לצד שה' פלג המים חצים למעלה וחצים נשארו למטה מתחת ליבשה, המים שנשארו למטה הם בוכים ומתאנחים על שלא זכו להתקרב לאלהים חיים בתצי העליון, כי הוא זה כסף הנבראים יחד ותקנתם:

אלות

1. בקטע הראשון מצלח כרשננו שבצ תמיהות שנות בצנין מצוה זו, התוכל לאמותו ולהסבירן?
2. מהי "תמיהות הדבר ככללותו" כאן?
3. כרשננו מצלח רציון שביסוס: "שכל נברא והווה תכסוף ותכל תאווה להדבק אל הקב"ה" התוכל להסבירו?
4. איך אפשר לקשור זאת לצניינותו?
5. האם זה צונה על כל האלות שאלו?